בס"ד

גליון מספר: 54
פרשת כי תצא
העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי
מאור - 0542390375

- הגליון השבועי של קהילת מכון -

יגדיל תורה

הכיצד התורה מתירה איסורים?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בפרשתנו ישנה מצוה המעוררת תמיהה. כאשר עם ישראל יוצאים למלחמה, ורואה החייל היהודי בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר והוא חושק בָּהּ, התירה לו התורה לקחת לו אותה לאישה.

ביארו חלק מהפרשנים (ובראשם התוספות שחלק על רש"י) שמותר לו לבוא עליה פעם אחת בשעת המלחמה אפילו בעודה גויה טרם התגיירה (למעשה בסוגיא זו נחלקו בתלמוד הירושלמי במסכת מכות פ"ב ה"ו), ולאחר מכן אם הוא רוצה לשאת אותה לאישה הוא צריך להביאה לביתו לגיירה ולעשות כל הדינים המפורשים בה.

ונשאלת השאלה, כיצד התירה התורה לעבור על האיסור להיות עם גויה ועל דבר כה לא ראוי? תשובה לכך מצינו בגמרא במסכת קידושין (כא ע"ב):

> ת"ר: וראית בשביה – בשעת שביה, אשת – ואפילו אשת איש, יפת תואר – לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות (בהמה מאוסה שעומדת למות אבל מותר לאוכלה ע"י שחיטה) שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות (לאחר שהבהמה מתה היא נחשבת לנבלה ואסורה מהדין).

כלומר כל ההיתר של יפת תואר נאמר רק אם נתן בה עיניו וחשק בה, ומתוך שיצרו מגורה ממנה מחמת יופייה והריחוק ממשפחתו התירה לו התורה לקחת אותה לאשה, וגם זה התורה התירה רק בגלל יצרו הרע של האדם, וטעם ההיתר שאם לא תהיה מותרת לו הוא לא יעמוד בפיתוי ועלול לבעול אותה בגיותה באיסור.

ויש לשאול, היכן מצינו שהקב"ה התיר איסור תורה בשביל שלא ניכשל בו? מה מיוחד בענין זה שאין ברירה אלא להתיר את האיסור?

אומנם מצינו איסור נוסף שהתירו לנו חז"ל במלחמה והוא אכילת מאכלות אסורות כמו חזיר כמבואר במסכת חולין (יז ע"א), אבל כבר ביאור הרמב"ם (הלכות מלכים פ"ח) שטעם ההיתר הוא שלא ירעב ולא ימצא מה לאכול, אך לגבי בעילת אשת יפת תואר אין הדבר כל כך הכרחי עד כדי שצריך להתירו?

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון>>

כיצד מתעלים בצורה נכונה?

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

כל אחד ואחד מאיתנו זוכה מפעם לפעם, כל אחד לפי מעלתו ומדרגתו- לחוש התעלות רוחנית גדולה אשר עוטפת את חיין בתחושת קירבה עמוקה ומוגברת מהרגיל אל הבורא יתברך. פתאום חשים אנו כמה לימוד התורה נצרך הוא לנו כמים קרים על נפש עייפה, כמה זיקה וחיבה יש לנו אל הקודש, כמה רוצים אנו לקבל על עצמנו עוד קבלות ולהתקדם במגוון תחומי הקדושה. אלא שצריכים אנו להתבונן היטב ולהבין מהם דרכי ההתנהלות הנכונות בעת התעלות רוחנית שכזו.

נעיין מעט בדברי הגמרא (ברכות כג:) ונדלה מתוכה יסודות נכבדים לדברינו אלה. זוהי לשון הגמרא: "שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפילה לפני". ומסביר רש"י על אתר : "שמור נקביך- שלא תפיח".

חכמינו זיכרונם לברכה ציוו את האדם לבחון תדיר את צרכיו הנמוכים ביותר אף בשעת התפילה. ולכאורה הדבר מצריך עיון והבנה עמוקה. שהרי כיצד יכול האדם מצד אחד להתרומם ולהתעלות אל מעלות רוחניות אדירות, ומאידך לעסוק בצורכי הגוף הנמוכים בו בעת? הרי לכאורה אלו שני צדדים שונים ומנוגדים זה לזה באופן כמעט מוחלט!

הרב קוק זצ"ל בספרו עין איה (ברכות א' פרק ג', מו.) מבאר שבתוך דברי הגמרא הללו גנוזה הערה עליונה ואזהרה גדולה בנוגע להתעלות רוחנית כזו או אחרת המתרגשת לבוא אל פתחנו לעיתים כאלה ואחרות.

לפני שנחדור אל עומק דברי הרב זצ"ל ננסה מעט לצייר בשכלנו את המקרה עליו מדברת הגמרא: אדם מתעורר בבוקר ומכין עצמו בצורה עמוקה למפגש הישיר שלו עם הבורא. ככל שהתפילה הולכת ומתקדמת הוא מרגיש כיצד הוא הולך ומתרומם יחד איתה. הוא מתעלה ממדרגה למדרגה כמידת השגתו, עד כי מרגיש הוא התרוממות רוח גדולה. אולם דווקא בשעה זו, חשוף הוא יותר מתמיד לסכנה רוחנית גדולה אשר בכוחה להורידו מרום מעלתו אשר זכה לה.

בזמן ההתעלות הגדולה, עלול הוא לחוש שמא הוא במדרגה כה עליונה עד כי נפילות חומריות נמוכות אינן מנת חלקו. ממילא לא יניח כלל מול עיני רוחו את הסכנות הרוחניות הנשקפות לו ואורבות לפתחו.

ובאמת בתחושה זו יש אמת גדולה, היא איננה אשליה חלילה. הוא זוכה בעת ההתעלות להיחשף לנבכים העמוקים של נשמתו ולגלות עוד ועוד מאורם הבהיר. אלא שלמרות כל זאת עליו לזכור שהוא עדיין בן אדם. צריך הוא להשיב אל ליבו שעל אף ההתעלות הגדולה עדיין הצד החומרי שבו דורש את חלקו, אף אם באותה שעה דרישה זו סמויה היא מתודעתו.

במידה שהאדם שוכח את צדדיו החומריים, ואינו שם ליבו עליהם בעת ההתעלות הגדולה, ממילא יישארו הם ללא כל בקרה אמתית אשר מסייעת לו לנתב בצורה נכונה את רצונותיו של הגוף, לבל יחרוג יתר על המידה מגבולות הקודש.

מתוך התופעה הגדולה הזו וסכנותיה הממאירות, מבאר הרב זצ"ל (עין איה שם), שבדברים אלו של חז"ל מדריכים אותנו חז"ל שאף בעת התעלות גדולה בתפילה, ישיב האדם אל ליבו שעדיין ייתכן שהשיקוץ החומרי יופיע בקרבו, ובמידה ולא יבחין בו ולא יעניק לו את ההתייחסות הנדרשת, הוא יוריד אותו מטה וימנע ממנו להתעלות יותר ויותר.

ומוסיף הרב, שיש בדברים אלו הדרכה כוללת של חז"ל, המאירים לנו באור אמת ויושר כיצד עלינו להתנהל בעת תקופה עליונה של התעלות והתקדשות בתוך חיינו הפרטיים. כאשר אור הקדושה מופיע בקרבנו צריכים אנו לזכור תמיד לפשפש במעשינו ולהתבונן בקרבנו תדיר, על מנת לעיין בתוכנו ולגלות האם חסרונות חומריים נמוכים עדיין מבקשים לחדור אל חיינו ולהורידנו מטה. לעיתים דווקא ההתעלות הגדולה עלולה ליצור בקרבנו אשליה שמא נקיים אנו מכל עוון ומכל חשיפה אפשרית אליו. לכן דווקא בעיתים גדולות כאלו נתבונן נא היטב בדקדוקי מעשינו ונבקש למחות אף את הפגמים הקטנים ביותר. שנזכה להתעלות ממדרגה למדרגה ולגלות את קדושת נשמתנו החבויה.

אדם שמחמת עסקיו הפסיד תפילה בזמנה:

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

נימוקי יוסף בדעת הרמ"ה- שלעניין נזקין שנעשו על ידי שכחה שדינו כאנוס והה"ה שמי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו ובין כך ובין כך עברה לו השעה שאינו נקרא מזיד ופושע אלא הרי הוא בכלל טעה ולא התפלל שמתפלל שתים לתשלומין,

אך סיים הנימוקי יוסף שלעניין תפילה יש לחוש יותר וכמאמר חז"ל (שבת ט:) לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה וכו' וכיון שזה אינו רשאי לומר אני אעשה ולא אעבור כשעושה הרי הוא כפושע.

אך הב"י כתב שדבריו הראשונים עיקר שאדם שמבטל תפילה מחמת שחשב שישאר לו זמן ולכן עברה לו השעה בלי שישים לב- שאין לדון אותו כמזיד אלא כשוגג, ומזיד נחשב דוקא אדם שמבטל התפילה בשאט בנפש בלי שום טירדא.

אדם שהפסיד תפילה בזמנה בגלל עסקיו האם יש לו תשלומים:

תרומת הדשן- נשאל על מי שהלך אצל גוים מחמת חוב שיש לו על ארמאים והאריכו עמו בדברי ויכוח ופשרות ולא היה יכול ליפטר מהם- אלא רק אם יפסיד ממון כשילך מהם, ולכן כדי שלא יפסיד ממון נזקק לשהות עמהם עד שעבר זמן תפילה, ונשאל האם דנים אותו כשוגג שיכול להתפלל ערבית שתיים או כמזיד והשיב שבמקרה זה אינו נחשב כמזיד אלא כאנוס. וסיים שבכל מקום שמבטל המצוה לצורך ממונו כדי שלא יבוא לידי הפסד נחשב כאנוס. וכן מבואר ברמב"ם שמי שהיה טרוד ועל ידי כך לא התפלל תפילה אחת בזמנה יש לה תשלומים.

ובד"מ (ב) כתב שמ"מ משמע מדבריו שלכתחילה לא יעבור עליו זמן תפילה משום הפסד ממון.

שיכור שהפסיד תפילתו האם נחשב כמזיד או שוגג:

הב"י כתב שבסימן צ"ט התבאר ששיכור חשיב טועה ואם הפסיד תפילה אחת יש לה תשלומין.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק כדבריו בב"י וכתרומת הדשן: "מי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל, מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו, ובין כך ובין כך עברה לו השעה; וכן מי שהיה טרוד בצורך ממונו שלא יבא לידי הפסד, ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל; וכן מי שהוא שכור ולא התפלל, כולם חשובים אנוסים, ויש להם תשלומין".

המ"ב (כג,כד) כתב שאפילו אם אותו עסק הוא מהדברים הנזכרים בסימן רל"ב לאיסור משהגיע זמן תפלה והוא התחיל בעסק זה באיסור כיון שלא ביטל התפלה בשאט נפש אלא היה סבור להתפלל אחר שיגמור העסק ושכח אח"כ נחשב כשוגג, וכן ה"ה אם היה טרוד לקנות ולמכור סחורתו וע"י כך עבר זמן התפילה שנחשב כשוגג.

במקום שיש ספק אם יהיה לו הפסד ממון האם נחשב כשוגג או כמזיד

הבה"ל כתב שנחלקו בזה העולת תמיד שכתב שנחשב כמזיד, והאליה רבה כתב שנחשב כשוגג, והבה"ל כתב שמכיון שיש כאן ספק יתפרך ויתנה שאם הוא חייב זה יהיה לחובתו ואם לא חייב שיחשב לו כנדבה.

והרמ"א פסק: "מיהו לכתחלה לא יעבור זמן תפלה משום הפסד ממון".

והבה"ל כתב שאפשר שיותר מחומש מנכסיו אינו חייב לכתחילה.

כשהיה טרוד מצד שיהיה לו רווח

בהליכות עולם (משפטים יב) כתב שגם כן נחשב כשוגג אך כתב שבמקרה זה טוב אם יתפלל בתנאי של נדבה.

ר' יונה ברכה זכה בשובר לרכישה ב100 ₪ במכון בקורסים הדיגיטליים

שאלת השבוע

האם יכול לעשות בשבת תשלומים לתפילה של חול שהפסיד?

ר' יונה ברכה — זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

האור החיים מפרש על פי הסוד שההיתר הזה נובע מהצורך לעשות מעשה שיחזיר את ניצוצות הקדושה של עם ישראל שהתפזרו בגוים אחר חטא אדם הראשון - אך אין פירוש זה כמובן על פי הפשט. התורה תמימה במקום מיישב שבודאי שהאדם יוכל להתגבר על יצרו, והטעם שהיה צריך להתיר אשת יפת תואר זה דוקא בגלל שמצב מלחמה הוא מצב מיוחד. במצב מלחמה צריך "שיהיה רוח כל איש נכון בקרבו ולא יצער נפשו כדי שיוכל לעמוד בקשרי מלחמה" וכמו שמצינו בסוף פרשת שופטים בענין יציאה למלחמה שמחזירים הביתה אנשים שעלולים להמס את לבב אחיהם. הוא מוסיף ומבאר שזה גם הטעם שהתירו לאכול מאכלות אסורות במלחמה (ולא כרמב"ם שביאר שמדובר שאין מה לאכול).

ויש להקשות על פירוש זה, אם מדובר באופן שעלול להפיל את רוח הלוחמים אם לא יתירו להם איסור זה, א"כ מדובר בפיקוח נפש שכן הם עלולים להילחם בצורה פחות טובה ובעקבות כך לסכן נפשם ולהפסיד לאויב, והרי פיקוח נפש בלאו הכי דוחה הכל (חוץ מג' עבירות החמורות) אז מדוע צריך היתר מיוחד בתורה לכך?

אומנם, על שאלה זו ניתן להשיב בפשטות שכן מבואר במדרש שמדובר כאן במלחמת רשות (להרחיב גבולות הארץ) שעם ישראל בוחרים לצאת אליה, כמו שנאמר: "כי תצא למלחמה" דהיינו כשתעלה על דעתך לצאת, ומכיון שלא מדובר במלחמה הכרחית (מלחמת מצוה) אין כאן מצב של פיקוח נפש מלכתחילה ולכן יש צורך בהיתר מיוחד של אשת יפת תואר.

אפשר להציע פירוש שלישי. הקב"ה יודע שיצר לב האדם חזק מאד, והתאווה אל אשת יפת תואר גדולה היא ובמיוחד בשעת מלחמה (גם בגלל שרחוקים מהבית זמן רב וגם בגלל אווירת ההפקר הגדול שמתרחש שם), ובכדי שהאדם יוכל להתגבר על יצר זה ולרסנו הקב"ה התיר לו את הדבר. מה ההיגיון מאחורי הדברים? שכן ידוע היסוד שהאדם חושק דוקא בדבר שאסור לו, ומואס במותר לו, וכמו ששלמה המלך לימדנו בספר משלי (ט, יז):

מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם.

המים הגנובים טעימים וערבים לאדם יותר מהמותרים לו. יסוד זה אף מובא בתלמוד בכמה מקומות (נדרים צא ע"ב, סנהדרין כו ע"ב) ואף נפסק להלכה (שו"ע אבן העזר סימן מב ס"ה בהג"ה שם).

לכן הקב"ה התיר את האסור ובכך הקדים תרופה למכה.

בדרך זו ניתן גם לבאר את טעם ההיתר לאכול מאכלות אסורות במלחמה – רצון ה' באמת שהאדם לא יאכל מהם, לכן הקב"ה התיר לו לעשות זאת בשעת מלחמה, ועל ידי כך שיהיה מותר לו, האדם פחות יתאוה אליהם וממילא ישנו סיכוי נמוך יותר שיחטא.

וזה מה שמבואר בגמרא: "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע" - כל הטעם שהתורה התירה זאת זה בשביל להשתיק את היצר הרע הבוער בו באדם ולהערימו. ובמיוחד בשעת מלחמה שעם ישראל צריכים זכויות רבות בשביל לנצח ויש לשמור על הקדושה שהרי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם.

רואים אנו כמה גדולה החכמה האלוקית, והקב"ה מלמדנו שבמלחמה גדולה כמלחמת היצר עלינו לנהוג בתחבולות, כמו שנאמר במשלי (כד, ו): "כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְּךָ מִלְחָמָה", וכך בעזרת ה' לנצחו.

שבת שלום!